

Кропотова Н. В. Дослідницький інтерес у галузі теорії та методики професійної освіти в Україні

Резюме. У статті обговорюються результати наукометричного аналізу масиву тем дисертаційних досліджень зі спеціальності 13.00.04 – Теорія і методика професійної освіти, які були ухвалені Міжвідомчою радою з координації наукових досліджень з педагогічних та психологічних наук в Україні у 2013 році. Зафіксований зріст дослідницького інтересу до проблем професійної освіти, що відбувся у збільшенні кількості зареєстрованих тем. Більш ніж половина усього масиву тем складають дослідження проблем педагогічної освіти. Біля 85% дисертаційних досліджень стосуються проблем вищої освіти, та тільки 8% тематики відносяться до професійно-технічної освіти.

Об'єктивна кількісна інформація, що її надає наукометричний аналіз, є необхідною для прийняття рішень у галузі наукового менеджменту.

Ключові слова: наукометричний аналіз, дослідницький інтерес, педагогічні дослідження, дисертація на здобуття наукового ступеню.

Кропотова Н. В. Исследовательский интерес в области теории и методики профессионального образования в Украине

Резюме. В статье обсуждаются результаты наукометрического анализа массива тем диссертационных исследований по специальности 13.00.04 – Теория и методика профессионального образования, одобренных Межведомственным советом по координации исследований в области педагогики и психологии в Украине в 2013 году. Зафиксирован рост исследовательского интереса к проблемам профессионального образования, выраженный в увеличении количества регистрируемых тем. Более половины всего массива тем составляют исследования проблем педагогического образования. Около 85% предполагаемых диссертационных исследований касается проблем высшего образования, и только 8% тематики приходится на профессионально-техническое образование.

Объективная количественная информация, предоставляемая наукометрическим анализом, необходима для принятия решений в сфере научного менеджмента.

Ключевые слова: наукометрический анализ, исследовательский интерес, педагогические исследования, диссертация на соискание научной степени.

Kropotova N. V. Research interest in the field of the theory and a practice of professional education and vocational training in Ukraine

Summary. The results of the scientometric analysis of the big set of themes of doctor's degree theses on speciality 13.00.04 – the Theory and Practice of professional education and vocational training approved by Interdepartmental council on coordination of researches in the field of pedagogics and psychology in Ukraine in 2013 are discussed in the article.

These themes are chosen as an indicator of research interest in the field of pedagogical sciences.

Growth of research interest to the professional education and vocational training problems, expressed in the increase in quantity of the registered themes is established.

More than a half of all the themes constitute researches of problems of pedagogical education. About 85% of prospective dissertational researches concern higher education problems, and only 8% of subjects deal with vocational training.

Approximately 88% of themes of doctor's theses on speciality 13.00.04 traditionally include only the object and the subject of research; only about 12% of authors of dissertations specify the purpose of the research in the dissertation theme.

The objective quantitative information given by the scientometric analysis is necessary for decision-making in the sphere of scientific management.

Key words: the scientometric analysis, research interest, educational research, doctor's degree theses.

УДК 377.36

Руденко Л. А., Литвин А. В.

НАУКОВО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ У ПТНЗ ХУДОЖНЬОГО ПРОФІЛЮ

Постановка проблеми. Сучасний тип гуманістично-інноваційної освіти, перехід до якого задекларовано в Національній доктрині розвитку освіти [1], передбачає оновлення цілей системи освіти, зокрема виховання покоління людей, здатних ефективно працювати і навчатися протягом життя, обєрігати й примножувати цінності національної культури та громадянського суспільства, розвивати і зміцнювати суверенну, демократичну, правову державу. Як зазначає В. Г. Кремень, із цього випливає

ють завдання діяльності професійних навчальних закладів в умовах поступового впровадження в освітню галузь Національної рамки кваліфікацій: підготовка особистості, яка усвідомлює свою належність до українського народу, сучасної європейської цивілізації, орієнтується в реаліях і перспективах соціокультурного розвитку, готова до життя і праці у світі, що змінюється; формування кваліфікованих конкурентоспроможних кадрів, здатних до творчої праці, професійного зростання, опанування та впровадження інформаційно-комунікаційних та інших перспективних технологій тощо [2, с. 179–181].

На початку XIX ст. зростає значущість соціальних та економічних знань, інформаційної підготовки, творчих здібностей, професійно важливих якостей особистості. Тому підготовка кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах (ПТНЗ) повинна забезпечувати формування цілісної, узгодженої системи загальноосвітніх, загальнопрофесійних і професійно орієнтованих знань і вмінь учнів, професійних якостей і компетенцій майбутніх фахівців, вимоги до якої визначено у державних стандартах професійно-технічної освіти.

Динамічні зміни у виробничих технологіях, професійній діяльності фахівців художнього профілю актуалізують потребу перегляду, переосмислення традиційних підходів до підготовки майбутніх кваліфікованих робітників для підприємств, що займаються виготовленням художньої продукції. Підвищені вимоги, які висуває нині суспільство до робітничих кадрів художнього профілю, зумовлюють відображення у змісті професійної освіти знань, умінь і навичок, спрямованих на розвиток у них творчого мислення, здатності до опанування раціональними прийомами трудової діяльності з урахуванням динамічних змін у технологіях виготовлення різноманітних виробів, застосування сучасного обладнання, зокрема, на основі ІКТ тощо.

Модернізація професійної підготовки фахівців художнього профілю передбачає обґрунтування нових концептуальних підходів у діяльності навчальних закладів художнього профілю, передусім оновлення змісту фахової підготовки, широкого застосування нових методик і технологій теоретичного та виробничого навчання, а також урахування провідних дидактичних вимог, серед яких такі:

- цілеспрямованість майбутнього фахівця у професії;
- орієнтація на професійний розвиток особистості учня;
- формування потреби самопізнання, усвідомлення учнем особистісного значення процесів самовиховання, професійного самовдосконалення;
- випереджувальний підхід до професійної підготовки;
- формування професійної мобільності;
- систематичність, послідовність, наступність і безперервність навчання;
- наочність професійного навчання;
- поєднання теоретичної підготовки з формуванням професійних умінь і навичок, а також професійним і художньо-естетичним вихованням;
- самостійність у процесі оволодіння професією;
- творчий характер професійної підготовки [3; 4, с. 165].

Аналіз досліджень і публікацій. Вихідними теоретичними положеннями нашого дослідження слугують ґрунтовні праці з дидактики професійної школи (С. Я. Батишев, А. П. Беляєва, В. Г. Кремень, Н. Г. Ничкало, О. М. Новіков, В. О. Радкевич та ін.), теорії професійної освіти (В. Ю. Биков, Г. П. Васянович, С. У. Гончаренко, Р. С. Гуревич, О. А. Дубасенюк, О. С. Дубинчук, В. В. Краєвський, П. Г. Лузан, О. М. Новіков, В. В. Ягупов та ін.), естетизації освіти (І. А. Зязюн, Н. Є. Миропольська, О. П. Рудницька та ін.), концептуальної ідеї педагогіки професійно-технічної освіти (В. С. Безрукова, А. П. Беляєва, Н. В. Кузьміна, Л. Б. Лук'янова, В. Є. Скульська, І. П. Смірнов, О. І. Щербак та ін.), психологічних особливостей формування професійних умінь і навичок (І. Д. Бех, Г. С. Костюк, Н. В. Кузьміна, З. В. Решетова, Н. Ф. Талізін та ін.), модернізації підготовки кваліфікованих робітників у ПТНЗ художнього профілю (О. В. Аніщенко, О. М. Отич, В. О. Радкевич та ін.).

Нові підходи до реформування змістовно-структурних і дидактичних засад професійної підготовки фахівців художнього профілю передбачені в Концепції професійно-художньої освіти. Загальна ціль професійно-художнього навчання в контексті гуманістичної парадигми освіти впливає із загальнолюдських ідеалів, національних традицій, соціального замовлення суспільства, держави, галузі художнього виробництва, є комплексною і включає компетентнісний, освітній, виховний і розвивальний компоненти, які взаємопов'язані та спрямовані на залучення учнівської молоді до оволодіння загальнолюдськими цінностями, системою гуманітарних, фундаментальних і спеціальних знань, способами творчої професійно-художньої діяльності, багатством духовної та матеріальної культури людства в цілому, і зокрема українського народу, й на цій основі виховання та розвиток особистісних і професійно-значущих якостей майбутніх фахівців з художніх професій [5; 6, с. 57].

Вивчення психолого-педагогічної та методичної літератури з проблем професійної освіти, а також дослідження масової педагогічної практики свідчить, що, незважаючи на численні пошуки в напрямі

наукового осмислення модернізації освітнього процесу, поза увагою дослідників залишилися важливі питання оновлення моделі навчання, впровадження сучасних методик і технологій професійно-художньої підготовки майбутніх фахівців у системі профтехосвіти з урахуванням вимог до рівня їхньої професійної компетентності. Аналіз теорії та практики інноваційного підходу до професійно-художньої освіти дає підстави зробити висновок, що ця проблема розкрита частково; водночас вона є надзвичайно актуальною, оскільки художня освіта є важливою складовою вітчизняної духовної культури, а в умовах глобалізації її значущість не лише не зменшується, а суттєво зростає. Формування мобільних, різнобічно розвинених фахівців художнього профілю, здатних адаптуватися до соціально-економічних змін та успішно самореалізовуватися в інформаційному суспільстві, є одним із пріоритетних завдань відтворення трудових ресурсів.

Метою нашої статті є обґрунтування доцільності впровадження інноваційних технологій у професійно-художню освіту з метою розвитку професійної компетентності учнів, активізації їхньої навчальної діяльності та прищеплення їм необхідних професійних якостей; необхідності поєднання здобутків вітчизняної і зарубіжної науки та практики стосовно модернізації ПТНЗ художнього профілю, оновлення змісту та технологій навчання відповідно до нової парадигми освіти.

Виклад основного матеріалу. В умовах становлення нової, європейської ідентичності особистості усвідомлення української нації як повноправного члена світової спільноти особливого значення набуває підтримання в молоді національного духу, формування етнокультурної ідентичності, що передбачає усвідомлення людиною себе як носія національного генотипу, національного світогляду, відчуття своєї приналежності до культури народу, формування відповідних установок, вибір і прийняття власної соціальної ролі в етнічній спільноті [7, с. 74].

Сучасна система мистецької, та професійно-художньої освіти зокрема, складалася протягом багатьох десятиліть. Її головними засадами є безперечна орієнтація на загальнолюдські цінності та послідовна опора на національні традиції. Мистецтво, художня діяльність завжди вважалися надзвичайно важливими у вихованні духовно багатой особистості. Усвідомлена ще від прадавніх часів роль мистецтва у формуванні індивідуальності, збагаченні внутрішнього світу людини спонукала до введення мистецького компонента в освітній процес у навчальних закладах різних рівнів і типів – школах (братських, початкових тощо), колегіумах, духовних семінаріях та академіях, згодом гімназіях, класичних університетах тощо. Крім того, в Україні до XIX ст. існували поодинокі спеціалізовані навчальні заклади творчого спрямування [8, с. 23].

Під художньою професією розуміють конкретний вид роботи в одній із галузей виробництва, що потребує спеціальних і художніх знань, умінь і практичних навичок для її виконання. Кожна з професій, зазвичай, має декілька спеціалізацій, які потребують формування додаткових знань і вмінь. На думку Т. В. Новацького, художні професії слід віднести до таких, «у яких праця відбувається лише за допомогою інтелектуальних операцій» [9, с. 122].

Метою професійно-художньої освіти є одержання систематизованих знань, умінь і навичок, необхідних для реалізації художньої діяльності відповідно до здібностей, нахилів, професійних інтересів особистості, всебічного розвитку таланту, інтелектуального та художнього мислення, національної самосвідомості; формування в майбутніх фахівців психології сприймання (відчуття кольору, форми, естетичних якостей виробу), культури праці, спілкування. Реалізація цієї мети спрямована на формування в учнів наукового світогляду, почуття суспільного обов'язку, розвиток пізнавальної діяльності, виховання особистого позитивного ставлення до процесу праці, художньої творчості та її результатів [10, с. 1].

У радянські часи підготовка кваліфікованих робітників художнього профілю здійснювалась згідно з навчальними планами і програмами для професійно-технічних і технічних училищ, розробленими у Всесоюзному науково-методичному центрі професійно-технічного навчання молоді. Навчальні плани і програми були обов'язковими для виконання, а вказані в них переліки предметів і послідовність їх вивчення, кількість годин, відведених на вивчення кожного предмета, а також перелік предметів, винесених на екзамен, не могли бути змінені без дозволу Державного комітету СРСР з ПТО. Збірники навчальних програм, які виконували функцію освітніх стандартів у професійно-художній підготовці робітничих кадрів, на думку В. О. Радкевич, були недосконалими. Передусім, вони не враховували у змісті підготовки фахівців територіальну специфіку художніх промислів, яким притаманні народні традиції, регіональних особливостей національного мистецтва тощо [11, с. 196].

Згідно з сучасними поглядами, реалізація гуманістичних цінностей в освіті має бути спрямована на підвищення загальної культури особистості, прилучення молоді до національних і загальнолюдських цінностей, що потребує посилення культурологічної спрямованості освіти. Виховання художньої культури особистості в системі професійної освіти, як слушно зауважує І. А. Зязюн, передбачає гармонізацію особистості професіонала, розвиток його духовності; забезпечення цілісності його суб'єктивної картини світу; наповнення гуманістичним змістом його професійних знань; формування

в нього професійно значущих естетичних якостей і художніх здібностей; вироблення активного творчого ставлення до навколишньої дійсності, спроможності знаходити прекрасне в житті та професійній діяльності, прагнення зберігати і примножувати його [12]. Високий рівень художньої культури фахівця виявляється в почутті задоволення від процесу та результатів своєї професійної діяльності й зумовлює, в свою чергу, прагнення до оригінальних, творчих вирішень поставлених професійних завдань.

Важливою особливістю художньої культури є її здатність удосконалювати особистість духовно, морально, а також фізично, що цілком відповідає уявленням, які склалися зі стародавніх часів і актуальні донині, про всебічно й гармонійно розвинену особистість, яка поєднує «духовне багатство, моральну чистоту й фізичну досконалість» [13]. Основним предметом педагогічних зусиль у навчанні, на думку Н. Є. Миропольської, має бути цілеспрямований вплив на формування художньої культури учнів у ході засвоєння основ мистецтва як сфери вищого духовного відображення естетичного. При цьому під стратегією формування художньої культури слід розуміти розвиток неповторного ансамблю психічних сил людини, її художнього «Я» [14, с. 20].

Підготовка фахівців художнього профілю тісно пов'язана з необхідністю розвитку емоційно-чуттєвого світосприймання. Художня творчість, на відміну від інших видів діяльності, вимагає естетичного переживання як невід'ємного базового компонента художнього сприймання. Матеріальне й духовне у ній взаємно ототожнюються, а не просто поєднуються або врівноважуються, тобто вступають в особливий зв'язок, в якому виникають нові системні властивості [15, с. 183]. Художня творчість є цілеспрямованим трудовим процесом, розрахованим на передачу людям певних думок і почуттів, і водночас передбачає духовне задоволення, радість від процесу перетворення реальності [15, с. 190].

Особливістю художньої діяльності є те, що в ній поєднуються всі види людської діяльності:

- пізнавальна, за допомогою якої суб'єкт проникає в глибок об'єкта, вивчає його не змінюючи;
- перетворювальна, спрямована на зміни (ідеальні або реальні) об'єкта, на створення того, чого раніше не існувало;
- ціннісно-орієнтовна, яка визначає значення об'єкта для суб'єкта, причому об'єкт для суб'єкта є носієм цінностей, котрі він співвідносить зі своїми ідеалами та намірами;
- комунікативна, що забезпечує спілкування людей, їхню взаємодію як подібних і рівних суб'єктів [15; 16, с. 15].

Очевидно, що в художній практиці відображається споконвічна синкретичність, а сама вона, об'єднуючи його пізнання, оцінку, перетворення, спілкування людей, виступає як сукупний, єдиний і цілісний вид діяльності [16, с. 17]. Таким чином, художня творчість є складним комплексом різних видів і типів людської діяльності; це своєрідна, індивідуальна, в кожному випадку неповторна єдність праці (розумової та фізичної), дискурсивного та інтуїтивного пізнання, єдність думки і почуття [17, с. 11]. У художній творчості відбувається своєрідний синтез діяльнісних форм з метою створення матеріальних і духовних цінностей і пізнання дійсності.

У сучасних соціально-економічних умовах розвитку художнього виробництва ринку праці потрібні фахівці, які легко адаптуються до нових виробничих відносин, змін у технологіях проектування та виготовлення витворів образотворчого і декоративно-ужиткового мистецтва. А це спонукає до постійного самовдосконалення, оволодіння знаннями на високому рівні інтелектуального розвитку, підвищення професійної майстерності. Зростаючі вимоги потребують запровадження нової системи професійного навчання – ступеневої, яка забезпечує формування не просто високопрофесійних майстрів, а творчих особистостей, спрямованих на постійне самовдосконалення в мистецтві, відродження народних традицій, активну участь у культуротворчих процесах тощо [11, с. 191–192].

Неперервність професійно-художньої освіти сьогодні розглядається як комплекс державних і приватних навчальних закладів художнього профілю, що забезпечують організаційну та змістовну єдність, наступність і взаємозв'язок усіх ланок професійно-художньої освіти з урахуванням актуальних і перспективних суспільних та економічних потреб, особистісних прагнень і можливостей. Урахування нових психолого-педагогічних концепцій, культурологічних, дидактичних теорій, методичних орієнтацій забезпечують неперервній професійно-художній освіті конкурентоспроможність, відкритість, гнучкість, інтеграцію в міжнародний освітній простір [11, с. 206].

На нашу думку, оновлення змісту професійної підготовки майбутніх фахівців художнього профілю має базуватися на таких професійно-значущих якостях особистості, як уміння планувати свою діяльність, працювати самостійно з елементами творчості, вміти критично аналізувати одержані результати, тобто має розвинуту культуру праці. Перетворення в професійно-художній освіті спрямовано на забезпечення можливості для творчого зростання особистості майбутнього митця (майстра-художника), формування національних, культурно-естетичних цінностей якісної професійної підготовки фахівців художнього профілю, розвиток їхньої здатності до самореалізації в індивідуальній і колективній художній діяльності; оволодіння відповідними кваліфікаціями і компетенціями, необхідними для

професійної мобільності та конкурентоспроможності на ринку праці, а також для соціального визнання кожного випускника художнього навчального закладу митцем, професіоналом у художньому середовищі [18]. Професійна компетентність фахівця цього профілю означає вміння створити художній твір в обраному виді мистецтва (художнього ремесла), здатність розвивати власний талант і природну обдарованість, уміння розраховувати свої інтелектуальні, творчі та організаційні ресурси, самостійно формувати світоглядні основи творчості на сучасному етапі соціальних перетворень [19, с. 32–33].

Теоретичні основи змісту професійної підготовки робітників за професіями художнього профілю, як уже зазначалося, зумовлені народними художніми традиціями, зокрема місцевими, адже без поглибленого вивчення та засвоєння народного мистецтва неможливо підготувати духовно багатого конкурентоспроможного фахівця. Водночас життя спонукає до активного впровадження у професійну підготовку фахівців художнього профілю інформаційно-комунікаційних технологій навчання, застосування сучасного обладнання, комп'ютерної та телекомунікаційної техніки. У процесі модернізації системи підготовки фахівців, оновлення змісту професійно-технічної освіти важливим є розроблення та впровадження в навчальний процес цілісної методики, орієнтованої на новітні технології навчання, електронні освітні ресурси.

Відповідно до міжнародних підходів, фахівці художнього профілю класифікуються як професіонали, яким властивий просторовий тип інтелекту – спроможність мислити в трьох вимірах, комбінаторні здібності, здатність до запам'ятовування й відображення наочно-образної інформації. Художня творчість базується на здатності особистості до конкретно-образного, проектного мислення, маніпулювання різними типами інформації, розумового конструювання, інтегративної діяльності та просторової уяви. Тому в системі професійної художньої освіти проектне навчання і формування проектного мислення майбутніх фахівців має особливе значення.

Практика свідчить, що найбільш ефективно впливає на внутрішній світ майбутніх фахівців, допомагає зорієнтуватися в навколишньому житті, вчить сприймати красу, стимулює до розвитку творчого мислення, уяви, пам'яті, створює умови для творчої самореалізації такий вид навчальної діяльності, як художнє конструювання. При цьому в навчально-виховному процесі відбувається поєднання графічної, колористичної, художньо-етнічної, біонічної, модельно-макетної видів робіт та інтегрування трьох складових їхньої діяльності: естетичної, образотворчої та конструкторсько-технологічної, які гармонізують весь вплив на творчий розвиток учнів [20, с. 223].

Особливості сучасної епохи потребують переосмислення традиційних і формування нових шляхів реалізації завдань, поставлених законодавством України перед системою освіти. Насамперед це подолання стандартизованого, «безликого» характеру освіти, переважання репродуктивних методів роботи. Зарубіжна наукова думка для вирішення цих проблем пропонує формування системи інноваційної креативної освіти, методологічною парадигмою якої має стати творчість як пошук і практичне створення оригінального, нового, прогресивного, унікального, соціально значущого. Згідно з концепцією креативної освіти, формування духовно розвинутої творчої особистості передбачає передусім участь майбутніх фахівців у активних дослідженнях, проектному та проблемному навчанні, на основі яких відбувається становлення власної системи знань та їх аксіологізація завдяки рефлексії ціннісного та смислового аспектів. У зв'язку з цим очевидно є необхідність створення якісно нового навчально-методичного забезпечення (програми, підручники, навчально-методичні посібники, дидактичні матеріали, творчі завдання різної складності, мультимедійні електронні освітні ресурси різного типу тощо) на основі поєднання синергетичного, культурологічного, аксіологічного, компетентнісного та інформаційного підходів до професійно-художньої освіти.

У свою чергу максимальне та багатоманітне використання новітніх педагогічних технологій потребує розвитку методологічної, методичної та дослідницької культури педагогічних працівників ПТНЗ художнього профілю шляхом пошуку й реалізації якісно нових підходів до їхньої професійної підготовки. Педагог професійно-художнього навчального закладу має бути митцем, здатним подолати стереотипи традиційної художньо-педагогічної діяльності, володіти сучасними художніми технологіями, професійно-художньою майстерністю та необхідним потенціалом знань, умінь і навичок для забезпечення ефективного викладання професійно орієнтованих предметів художнього профілю на всіх етапах навчання [20, с. 226].

Усі зазначені в статті науково-організаційні аспекти модернізації професійної підготовки у ПТНЗ художнього профілю відображає прогностична модель професійно-художньої освіти – варіативно-модульний навчально-виробничий комплекс, який забезпечує методологічні принципи якісного оновлення підготовки майбутніх фахівців художнього профілю шляхом створення інноваційного освітнього середовища, впровадження сучасних технологій навчання, підвищення варіативності освітніх програм та ефективності форм і методів навчання, постійного моніторингу якості освіти, конкретизації планування та вдосконалення управління цими процесами.

Отже, в теперішній науково-освітній системі України професійно-художня освіта, виконуючи функції збереження традицій національної культури, є важливою складовою сучасного культурного контексту, а також збереження вікових традицій народної культури. Модернізаційні процеси в цій галузі освіти спрямовані на подолання розриву між чинною системою професійної підготовки та інноваційними соціокультурними процесами і ґрунтуються на ідеях варіативності, наступності, багаторівневості, безперервності професійно-художньої освіти.

Побудова інноваційної системи професійно-художньої освіти можлива за умов диверсифікації та регіоналізації цієї освітньої галузі, розширення мережі професійно-технічних навчальних закладів художнього профілю; створення навчально-виробничого комплексу, що забезпечує ефективність професійно практичної підготовки; поліпшення якості професійно-художньої освіти шляхом створення інноваційного освітнього середовища з метою оновлення змісту навчання та впровадження сучасних освітніх технологій, у тому числі комп'ютерно орієнтованих, та електронних освітніх ресурсів; збереження національних традицій і відродження зникаючих художніх промислів і ремесел; розвитку регіональних професійно-художніх творчих шкіл; збалансованої кадрової політики та стратегічного планування розвитку економіки на галузевому регіональному рівні, яка забезпечувала б створення умов для оптимального задоволення потреби особистості в отриманні художньої професії в галузі мистецтва, а ринок праці – в затребуваних творчих кадрах.

Модернізація системи професійно-художньої освіти забезпечить розвиток національної освітньої мережі художніх навчальних закладів на інноваційних принципах та їх інтеграцію у світовий освітній простір; закріплення практики децентралізованого управління (на основі таких принципів управління, як програмно-цільовий метод, стратегічний менеджмент, стратегічне планування, моделювання і прогнозування) і регіоналізації підготовки конкурентоспроможних фахівців художнього профілю (переорієнтації професійної діяльності на організаційно-управлінському, педагогічному, змістовому та творчому рівнях); упровадження в заклади професійно-художньої освіти нових теоретичних концепцій, художніх ідей, методик навчання та форм виховання учнів; формування нового типу освічених фахівців художнього профілю, що базується на моделі творчої особистості.

До першочергових завдань вітчизняної педагогічної науки відносимо осмислення кращого світового досвіду, виявлення тенденцій, прогресивних ідей, концепцій і моделей розвитку професійно-художньої освіти в різних країнах; теоретико-методологічне обґрунтування, організаційно-методичне забезпечення і прогнозування процесу подальшого розвитку професійно-художньої освіти, розроблення принципів і змісту її багаторівневої побудови, дослідження психолого-педагогічних і соціально-економічних чинників підвищення якості професійно-художньої підготовки, обґрунтування оптимальної структури навчального процесу системи професійно-художньої освіти, міждисциплінарного та прогностичного підходів до нагальних проблем професійної освіти фахівців художнього профілю з урахуванням загальносвітових глобалізаційних та інтеграційних тенденцій, а також застосування електронних освітніх ресурсів у цій освітній галузі.

Література

1. Національна доктрина розвитку освіти : затверджено Указом Президента України від 17 квітня 2002 р. № 347/2002 // Освіта. – 2002. – № 26. – С. 2–4.
2. Кремень В. Г. Освіта і наука України : шляхи модернізації (факти, роздуми, перспективи) / В. Г. Кремень. – К. : Грамота, 2003. – 216 с.
3. Батышев С. Я. Подготовка рабочих кадров / С. Я. Батышев. – М. : Экономика, 1984. – 247 с.
4. Беляева А. П. Дидактические принципы профессиональной подготовки профтехучилищах : метод. пособ. / А. П. Беляева. – М. : Высшая школа, 1991. – 208 с.
5. Радкевич В. О. Концепція професійно-художньої освіти / В. О. Радкевич // Професійно-технічна освіта. – 2000. – № 2. – С. 43–47.
6. Радкевич В. Обґрунтування цілей професійно-художнього навчання фахівців художніх промислів і ремесел / В. Радкевич // Професійно-художня освіта України : зб. наук. праць / [редкол. : І. А. Зязюн, В. О. Радкевич, Н. М. Чепурна та ін.]. – К. ; Черкаси : Черкаський ЦНТЕІ, 2007. – Вип. IV. – С. 55–64.
7. Отич О. Українське народне мистецтво у формуванні етнокультурної ідентичності особистості / О. Отич // Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка : зб. наук. праць. – К. : Вид-во ІПТО НАПН України, 2011. – Вип. 2. – С. 74–81.
8. Творчий розвиток особистості засобами мистецтва : навчально-методичний посібник / [за ред. Н. Г. Ничкало]. – Чернівці : Зелена Буковина, 2011. – 280 с.
9. Новацький Т. В. Людська праця. Аналіз поняття / Т. В. Новацький ; [переклад з пол. Ю. Родик]. – Львів : Літопис, 2010. – 182 с.
10. Ковальчук В. І. Формування культури праці учнів ПТНЗ художнього профілю : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / В. І. Ковальчук. – К., 2005. – 23 с.
11. Радкевич В. Ступенева професійно-художня освіта в Україні як педагогічна система / В. Радкевич // Неперервна професійна освіта: теорія і практика : науково-методичний журнал. – 2001. – Вип. 3. – С. 191–206.

12. Зязюн І. А. Національна державна комплексна програма естетичного виховання / укл. І. А. Зязюн, О. М. Семашко // Рідна школа. – 1995. – № 12. – С. 29–52.
13. Кремень В. Г. Педагогічна освіта в контексті цивілізаційних змін / В. Г. Кремень // Теоретичні та методичні засади розвитку педагогічної освіти : педагогічна майстерність, творчість, технології : зб. наук. праць / за заг. ред. Н. Г. Ничкало. – Харків : НТУ «ХП», 2007. – С. 3–8.
14. Миропольська Н. Є. Виміри сформованості художньої культури школярів / Н. Є. Миропольська // Мистецтво та освіта. – 2001. – № 3. – С. 20–23.
15. Каган М. С. Философия культуры / М. С. Каган. – СПб. : ТОО ТК «Петрополис», 1996. – 416 с.
16. Основи художньої культури : навч. посібник для вищ. навч. закладів : в 2-х ч. / за ред. В. О. Лозового, Л. В. Анучиної. – Харків : Основа, 1997. – Ч. 1. Теорія та історія світової художньої культури. – 320 с.
17. Громов Е. С. Художественное творчество : опыт эстетической характеристики некоторых проблем / Е. С. Громов. – М. : Политиздат, 1970. – 263 с.
18. Локшин В. Організаційно-педагогічні засади професійної підготовки кваліфікованих робітників з професій народних художніх промислів: студійний аспект [Електронний ресурс] / В. Локшин // Теорія і практика професійно-технічної освіти в контексті інтеграції України в європейській освітній простір 23–24 квітня 2008 року. – К., 2008. – Режим доступу : <http://uadocs.exdat.com/docs/index-7063.html?page=4#348126>.
19. Зива В. Ф. Прогностическая модель и стратегия построения инновационной системы художественного образования в России : автореф. дис. ... докт. пед. наук : спец. 13.00.01 «Теория и методика профессионального образования» / В. Ф. Зива. – М., 2009. – 47 с.
20. Сотська Г. І. Технологія творчого розвитку особистості засобами художнього конструювання / Г. І. Сотська // Творчий розвиток особистості засобами мистецтва : навчально-методичний посібник / [за ред. Н. Г. Ничкало]. – Чернівці : Зелена Буковина, 2011. – С. 217–240.

Руденко Л. А., Литвин А. В. Науково-організаційні засади модернізації професійної підготовки у ПТНЗ художнього профілю

Резюме. У статті обґрунтовано доцільність впровадження інноваційних технологій у професійно-художню освіту з метою розвитку професійної компетентності учнів, активізації їхньої навчальної діяльності та прищеплення їм необхідних професійних якостей, а також необхідність поєднання здобутків вітчизняної методики із зарубіжною наукою та практикою стосовно модернізації ПТНЗ художнього профілю, оновлення змісту та технологій навчання відповідно до нової парадигми освіти. Для цього слід розробити конкретні методичні рекомендації, які забезпечать прогнозований результат професійно-художньої підготовки.

Концептуальна ідея модернізації професійно-художньої освіти полягає в тому, що підвищення якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників художнього профілю можливе за умови створення інноваційного освітнього середовища, в якому учень спроможний отримати компетенції, необхідні для його художньо-естетичного, професійного й особистісного розвитку.

Ключові слова: модернізація, професійно-художня освіта, ПТНЗ художнього профілю, художня культура, художня творчість, педагогічні працівники, компетентність.

Руденко Л. А., Литвин А. В. Научно-организационные основы модернизации профессиональной подготовки в ПТУЗ художественного профиля

Резюме. В статье обоснована целесообразность внедрения инновационных технологий в профессионально-художественное образование с целью развития профессиональной компетентности учащихся, активизации их учебной деятельности и воспитания у них необходимых профессиональных качеств, а также необходимость сочетания достижений отечественной методики с зарубежной наукой и практикой модернизации ПТУЗ художественного профиля, обновления содержания и технологий обучения в соответствии с новой парадигмой образования. Для этого следует разработать конкретные методические рекомендации, которые обеспечат прогнозируемый результат профессионально-художественной подготовки.

Концептуальная идея модернизации профессионально-художественного образования заключается в том, что повышение качества профессиональной подготовки будущих квалифицированных рабочих художественного профиля возможно при условии создания инновационной образовательной среды, в которой учащийся сможет обрести компетенции, необходимые для его художественно-эстетического, профессионального и личностного развития.

Ключевые слова: модернизация, профессионально-художественное образование, ПТУЗ художественного профиля, художественная культура, художественное творчество, педагогические работники, компетентность.

Rudenko L., Lytvyn A. Scientific and Organizational Grounds of Professional Training Modernization at Vocational Schools of Arts

Summary. The article deals with the feasibility of implementing innovative technologies in vocational and artistic education to develop students' professional competence, to intensify their training and to bring up

professional skills necessary for them, as well as the need to combine the achievements of the national methods with foreign science and practice in modernization of vocational schools of arts and to update the content and technology of training under the new paradigm of education. The specific guidelines that provide a predictable result of professional and artistic training should be developed.

The conceptual idea of upgrading vocational and artistic education is that improving the quality of professional training of skilled workers of artistic profile is possible only through creating the innovative educational environment where a student is able to gain the competence necessary for his or her artistic and aesthetic, professional and personal development.

Key words: modernization, vocational and artistic education, vocational school of arts, art culture, arts, teaching staff, competence.

УДК 378.004

Соколюк О. В.

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ОСНОВ ЗДОРОВ'Я

Постановка проблеми. На сьогоднішній день державна політика у сфері освіти спрямована на пошук нових підходів до організації навчального процесу, модернізацію ідеологічної, філософської та педагогічної парадигми. Суспільству потрібні освічені, етичні, відповідальні люди, які можуть самостійно приймати й ухвалювати рішення в ситуації вибору, прогнозувати їх можливі наслідки; фахівці, які відрізняються мобільністю, конструктивністю, креативністю мислення. Враховуючи те, що актуальною проблемою сьогодення є здоров'язбереження підростаючого покоління, гостро постає питання формування компетентного фахівця, який володіє міцними знаннями та вміннями, здатний до постійного професійного розвитку.

Аналіз літератури. Окремим питанням процесу педагогічного моделювання присвячені роботи таких дослідників, як Т. Андрющенко, А. Шибя, О. Дахіна, Л. Савчук, М. Романишин та ін. Автори переконливо доводять про дієвість моделювання у контексті особистісно-орієнтованого підходу до навчання, однак наукових робіт, які присвячені питанню створення моделей формування інформаційної компетентності майбутніх учителів основ здоров'я, нами виявлено не було.

Моделювання використовується у різноманітних галузях педагогічних досліджень для відображення системності педагогічних об'єктів, взаємозв'язків і взаємозалежностей їх компонентів. За допомогою педагогічного моделювання прогноуються та наочно відображаються явища освітнього процесу. Згадані вище автори зазначили, що моделювання як універсальний метод пізнання допомагає унаочнити складові частини моделі, проаналізувати її функції і визначити дієвість, а також забезпечує можливість ефективної організації та управління навчально-виховним процесом. Моделювання передбачає розробку компонентів педагогічного процесу. У структурі моделі чітко проглядаються два вихідних поняття: дидактична мета та технологія її досягнення, зумовлені умовами та змістом діяльності [1, с. 16]. Моделлю є створений з метою одержання і зберігання інформації спеціальний об'єкт, який відображає властивості, характеристики і його зв'язки – оригіналу довільної природи, що є суттєвими для суб'єкта [2]. Модель об'єкта має багаторівневу структуру і являє собою інформаційний контекст, на тлі якого протікають освітні процеси. Чим багатшою є інформаційна модель об'єкта, тим вищими є можливості її маніпулювання і тим кращою та різноманітнішою є якість прийнятих рішень [3; 4].

Аналіз теоретичного стану проблеми й існуючої практики підготовки майбутніх учителів основ здоров'я до професійної діяльності дозволяє стверджувати про наявність потреби у визначені підходів до побудови моделі формування інформаційної компетентності майбутніх учителів основ здоров'я.

Мета статті – на основі аналізу загальних теоретико-методологічних підходів до професійної підготовки майбутніх учителів основ здоров'я розробити модель формування інформаційної компетентності таких фахівців.

Виклад основного матеріалу. Сформованість інформаційної компетентності майбутнього фахівця визначається знаннями про інформацію, інформаційні процеси, моделі і технології; вміннями і навичками застосування засобів і методів обробки й аналізу інформації в різних видах діяльності; вмінням використовувати сучасні інформаційні технології в професійній діяльності. Модель формування інформаційної компетентності майбутніх учителів основ здоров'я ми представляємо як єдність його теоретичної і практичної підготовки.

Беручи за основу результати аналізу психолого-педагогічної літератури [5, с. 234], а також дані проведеної експериментальної роботи, нами розроблено модель формування інформаційної компетен-